

KRÓTKA

Histoire & Mémoire de la Captivité 1939-1945

Stowarzyszenie zrzeszone w Souvenir Français

Smutne chwile, radosne chwile w Stalagu VIIIC w Sagan – autor: Henri Beauvois, Kolekcja Francka Waltera

W TYM NUMERZE

**TEATR W
OBOZACH**

**KONCERT W
OBOZACH**

**PORTRET
WIĘŹNIA**

**WSPÓŁPRACA Z
ORGANIZACJĄ „LE
SOUVENIR FRANÇAIS”**

**PREZENTACJA
MUZEUM OFLAG IIC**

OD WYDAWCÓW

Autor: Étienne JACHEET

**Drodzy członkowie, drodzy przyjaciele jenieckiej
pamięci,**

Z radością przedstawiamy Państwu czwarty numer naszego biuletynu, przygotowany przez członków naszego stowarzyszenia. Znajdą w nim Państwo stałe rubryki, a także kilka nowych artykułów...

Ponadto chcielibyśmy przypomnieć Państwu o terminie naszego corocznego Walnego Zgromadzenia. Odbędzie się ono w sobotę 30 maja 2026 r. o godz. 10:00 w Orleanie. Około 20 kwietnia otrzymają Państwo program spotkania oraz dokumenty rejestracyjne oraz dotyczące wyborów. Spotkanie to będzie tym ważniejsze, że po raz pierwszy będą Państwo mieli okazję odnowić połowę składu zarządu wybranego w grudniu 2023 roku. Jeśli więc chcą Państwo zaangażować się w podejmowane różne nasze działania i wnieść swoje kompetencje, będą Państwo mogli zgłosić swoją kandydaturę.

Milej lektury!

ZAPRASZAMY NA NASZĄ STRONĘ INTERNETOWĄ

PROPOZYCJA LEKTURY

Autor: Étienne JACHEET

W 1945 roku Henry Fournier-Foch, zawodowy oficer i wnuk marszałka Francji i Polski Ferdynanda Focha, przebywał w niewoli w obozach min. Oflagi II D i II B na Pomorzu. Wraz ze swoim towarzyszem Bertrandem de Cuniacem udało im się uciec z niemieckiego marszu ewakuacyjnego na zachód i dotrzeć do linii radzieckich. Dzięki jego wskazówkom Armia Czerwona odniosła decydujące zwycięstwo nad kompanią przeciwzołgowej SS w pobliżu jeziora Miedwie. Stał się bohaterem i został włączony do Armii Czerwonej pod imieniem Towarzysz kapitan Foch. Przeżył wówczas serię przygód, z których jedna była bardziej porywająca od drugiej: min. spotkał marszałka Żukowa, z którym pił koniak, dyskutując o strategii, uczestniczył w wyzwoleniu obozu węgierskich Żydówek i wziął do niewoli żołnierzy z dywizji Charlemagne. Towarzysz kapitan Foch to wyjątkowe świadectwo życia na radzieckim froncie wschodnim w 1945 roku, to również opowieść o niezwykłych wojennych przygodach.

WIĘCEJ
INFORMACJI O
MARESZALU
FOCHU

„MŁODA DZIEWCZYNA WIEDZIAŁA” AUTORSTWA ANDRÉ HAGUET

Autor: Franck WALTER

W lipcu 1939 roku André Haguët, dramaturg, przyszły scenarzysta i reżyser, wysłał sztukę teatralną do Alberta Willemetza, dyrektora Théâtre des Bouffes-Parisiens. Sztuka mu się spodobała, ale poprosił o kilka zmian. Wkrótce potem wybuchła wojna, a André Haguët, wówczas porucznik w 606. pułku pionierów, został wzięty do niewoli 21 czerwca 1940 roku w Padoux w Wogezach. Po pobycie w Oflagu XIII A w Norymberdze, 8 września 1941 roku trafił do Oflagu XXIB w Szubinie. To właśnie w czasie niewoli wprowadził do swojej sztuki pożądane poprawki, a następnie przekazał w formie rękopisu Willemetzowi za pośrednictwem zwolnionego z niemieckiej niewoli kolegi.

„Une jeune fille savait” miała swoją premierę w Bouffes-Parisiens 15 stycznia 1942 roku i odniosła wielki sukces. Dzięki przychylnemu przyjęciu przez krytykę kilka zespołów teatralnych szybko podjęło się wystawienia tej sztuki. Zimą 1942–1943 r. co najmniej dwie grupy teatralne odbyły tournée po rancji z tą komedią: grupa teatralna Bareta i Rasimiego. Grupa teatralna Rasimiego zagrała sztukę m.in. w Périgueux, Lyonie, Roanne i Vichy. Pozwoliło to również odkryć Gérarda Philipe’a w jego pierwszej dużej roli, który szczęśliwie uniknął pracy przymusowej na rzecz niemieckiej gospodarki (STO) z powodów zdrowotnych.

Menu z 25 kwietnia 1942 r. w obozie jenieckim Oflag XXIB w Szubinie: „młoda dziewczyna znała 100.”
Pułkownik Franck Walter

Rozpowszechnienie sztuki „Une jeune fille savait” w znacznym stopniu sprzyjało osadzeniu jej autora, André Haguet’a w obozie jenieckim. Wystawianie dzieła autora, który sam przebywał za drutami, pozwalało skutecznie uwrażliwić publiczność na losy jeńców wojennych, dlatego też podczas całej trasy zorganizowanej przez Édouarda Rasimiego przedstawienia odbywały się pod patronatem Maison du prisonnier. Podczas przedstawień organizowane były zbiórki na rzecz francuskich jeńców wojennych pod egidą Czerwonego Krzyża, a całość lub część dochodów była przekazywana na pomoc jeńcom. W 1948 roku, co świadczy o sukcesie tekstu, ukazał się film Maurice’a Lehmana oparty na tej sztuce.

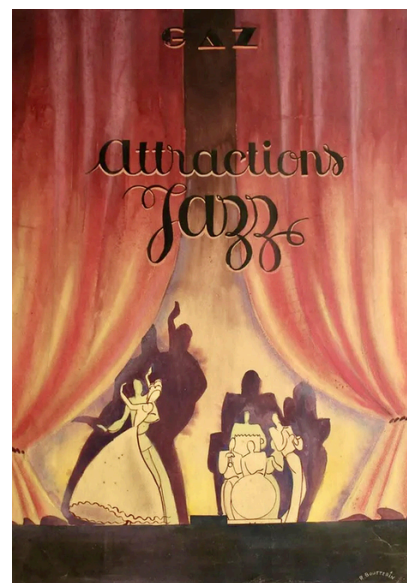
W 1948 ROKU, CO ŚWIADCZY O SUKCESIE SZTUKI,
UKAZAŁ SIĘ FILM MAURICE’A LEHMANA OPARTY NA TEJ SZTUCE.

KONCERT „ATTRACTIONS JAZZ”

Autor: Moïse FOURNIER

Ten duży, oryginalny obraz wykonany techniką gwaszu na papierze Canson został namalowany przez niejakiego Boutterina, członka bardzo aktywnej grupy teatralnej GAZ (Groupement Artistique de Ziegenhain). Ten wyjątkowy eksponat został odnaleziony już po wyzwoleniu przez francuskiego jeńca wojennego Laurenta Kinga, obozowego dyrygenta. Obóz ten był położony w Nadrenii-Palatynacie, i jak głosi anegdota, był też miejscem przetrzymywania niejakiego François Mitterranda, który wspomina o nim w swojej książce „Une jeunesse française”.

Muzyka była obecna w wielu obozach jenieckich. Od spontanicznie tworzonych jenieckich regionalnych zespołów folklorystycznych przez samouków po profesjonalne grupy muzyczne kierowane przez zawodowych muzyków, takich jak Olivier Messiaen, który podczas swojej niewoli zapisał się w historii muzyki współczesnej swoim słynnym „Kwartetem na koniec czasu”, muzyka stanowiła wspianą rozrywkę zarówno dla jeńców muzyków, jak i dla jenieckiej publiczności. Niewola była również ważnym źródłem inspiracji dla żołnierzy-muzyków i melomanów.

PORTRET ETIENNE'A PIQUIRALA

Autor: Bétarice JACHEET

Urodził się 15 czerwca 1901 roku w Perpignan (Pyrénées-Orientales) i był trzecim dzieckiem Juliena, Louisa Pquirala (pracownika telekomunikacji) oraz Rosalie Anne Come. Uczył się w Périgueux, gdzie uzyskał maturę z przedmiotów ścisłych, a następnie ukończył klasy przygotowawcze do dalszych studiów w Bordeaux. W 1921 roku rozpoczął naukę w École Polytechnique, jednak ostatni rok studiów spędził w szkole oficerów artylerii i inżynierii w Fontainebleau, gdzie otrzymał stopień podporucznika. Pracował jako inżynier w firmie Piquiral, specjalizującej się w instalacjach grzewczych.

Był znakomitym sportowcem na wysokim poziomie, a jego imponująca budowa ciała sprawiała, że z pasją i powodzeniem uprawiał rugby. Zajmował pozycję środkowego trzeciej linii w reprezentacji narodowej Francji oraz w Racing Club de France. Rozegrał 14 meczów w turnieju Pięciu Narodów w latach 1924–1928 oraz wystąpił w dwóch meczach podczas letnich igrzysk olimpijskich w 1924 roku w Paryżu.

W 1937 roku poślubił Palmyre, Francine, Marie, Thérèse Barret. Został zmobilizowany jako kapitan do 248. Pułku Artylerii Ciężkiej. Został wzięty do niewoli 23 czerwca 1940 r. w Toul (Meurthe-et-Moselle) i wysłany do Oflagu XIII A w Norymberdze, gdzie otrzymał numer 2622. 1 września 1942 r. zostaje przeniesiony do Oflagu XB w Nienburgu nad Wezerą. Zmarł w wyniku choroby 13 marca 1945 r. w Lubece (Niemcy), gdzie znajdował się Oflag XC. W akcie zgonu sporządzonym w urzędzie stanu cywilnego w Paryżu 15 listopada 1946 r. odnotowano „Zginął za Francję” zgodnie z postanowieniami rozporządzenia nr 45320 z 3 marca 1945 r., zmienionego ustawą z 10 maja 1946 r. Akta nr 144608. Jego akta w Służbie Historycznej Obrony (SHD) w Caen znajdują się w zbiorze AC 21 P pod numerem 130938. Występuje on na stronie internetowej „Mémoire des Hommes”. Wpis „Zginął za Francję” został unieważniony decyzją Ministra ds. Weteranów z dnia 21 września 1949 r., w której zaznaczono, że śmierć nie nastąpiła w warunkach określonych w rozporządzeniu nr 452717 z dnia 2 listopada 1945 r. (1).

ŹRÓDŁA

JAK NAS ZNALEŻLI

Autor: Anne-Marie OUDUNLAMI

Dzisiaj przedstawiamy Wam Carine, która niedawno nawiązała kontakt z naszym stowarzyszeniem i naszym prezesem. Carine jest osobą aktywną, zaangażowaną i zainteresowaną zachowaniem jenieckiej pamięci i przekazywaniem wiedzy innym. Wykonuje piękny zawód pielęgniarki, jest również ochotniczą strażaczką, odpowiedzialną za sekcję młodych strażaków ochotników. Mieszka na południu departamentu Indre-et-Loire, skąd pochodzi cała jej rodzina. Podczas studiów pielęgniarskich rozpoczęła badania i sporządziła drzewo genealogiczne swojej rodziny. Niedawno, po śmierci bliskiej osoby, coś w niej zaskoczyło. Zaczęła więc szukać informacji o niewoli swoich dwóch dziadków, o których prawie nic nie wiedziała, w jej rodzinie nie poruszano tego tematu.

Znała tylko jednego ze swoich dwóch dziadków, drugi zmarł, w roku jej urodzenia, wiedziała, że obaj byli jeńcami wojennymi i pytała rodziców o wyjaśnienia tego faktu, ponieważ oni sami o tym nic nie mówili. Jesienią 2025 roku zaczęła szukać informacji w Internecie, wysyłała liczne e-maile i dołączyła do grup na Facebooku poświęconych jeńcom wojennym.

Te poszukiwania doprowadziły ją do naszego stowarzyszenia i nawiązała kontakt z Etienne'em JACHEETEM, naszym prezesem. Przeprowadzona rozmowa dała jej wskazówki pozwalające pogłębić poszukiwania, odnaleźć kartę ewidencyjną w archiwach i złożyć wniosek o jej wydanie... W trakcie swoich poszukiwań odkryła, że jeden z jej dziadków został osadzony w więzieniu za nieposłuszeństwo w październiku 1944 roku, a w dokumencie sporządzonym przez amerykańskiego oficera po jego zwolnieniu wspomniano o jego złym stanie zdrowia. Jej dziadek nigdy o tym nie wspominał i unikał pytań dotyczących swojego uwięzienia. Dziadek zmarł 20 lat temu, więc jego wnuczka Carine, nie ma możliwości dowiedzieć się o nim więcej.

Celem prowadzonych poszukiwań jest dzielenie się pamięcią i przekazywanie odnalezionych informacji, aby docenić losy pokolenia czasów wojny. Carine pragnie stworzyć zbiór zawierający dokumenty, które posiada i które są w złym stanie, a także wszystkie informacje, które udało jej się zebrać w trakcie badań, aby zebrane wspomnienia przetrwały i zostały zachowane nowym pokoleniom. Latem nie ma zbyt wiele czasu, ponieważ zajmuje się ogrodem, ale zimą poświęca na to prawie 15 godzin tygodniowo. Ogólnie rzecz biorąc, pragnie, aby nie zapomniano o jeńcach wojennych, ponieważ zauważa, że w kontekście tamtych czasów największą uwagę przez lata poświęcano członkom ruchu oporu i deportowanym.

MUZEUM WOLDENBERCZYKÓW – WYJĄTKOWE MIEJSCE PAMIĘCI

Autor: Karol Jozwiak, dyrektor Muzeum Oflagu IIC

Poznaj historię jednego z najbardziej aktywnych kulturalnie obozów jenieckich podczas II wojny światowej. Muzeum Woldenbergczyków w Dobięgniewie to nie tylko wystawa muzealna, ale także żywa opowieść o sile ducha, kreatywności i niezwykłej determinacji polskich oficerów więzionych w niemieckiej niewoli w Oflagu IIC Woldenberg.

Muzeum to również autentyczna historia – siedziba muzeum mieści się w oryginalnych barakach Oflagu IIC Woldenberg, co pozwala zwiedzającym poczuć atmosferę miejsca, w którym ponad 6 000 polskich jeńców wojennych spędziło lata niewoli. Znajduje się tu wyjątkowa i oryginalna kolekcja, obejmująca min. rzeźby, drzeworyty, obrazy, rękopisy, dokumenty, korespondencję obozową, przedmioty codziennego użytku oraz elementy wyposażenia baraków, przekazane głównie przez byłych więźniów lub ich rodziny. Jest to miejsce, które porusza, inspiruje i pozostawia niezapomniane wrażenie.

[DOWIEDZ SIĘ WIĘCEJ O MUZEUM, KLIKAJĄC TUTAJ](#)

CZŁONKOSTWO W STOWARZYSZENIU „SOUVENIR FRANÇAIS”

Autor: *Didier Mercier*

Souvenir Français to stowarzyszenie zajmujące się pamięcią, uznane zostało za organizację pożytku publicznego i zostało założone w 1887 roku po wojnie francusko-pruskiej z 1870 roku przez François- Xaviera NIESSENA przy wsparciu rządu francuskiego. W marcu 2025 roku nasze stowarzyszenie podpisało umowę partnerską z Souvenir Français (SF). Od tego czasu nasze stowarzyszenie jest członkiem w SF. Uważamy zatem, że warto przybliżyć Państwu tę organizację. Trzech członków zarządu HMC należy indywidualnie do SF: jego prezes, Etienne JACHEET, przewodniczący komitetu, a także Jean-Christophe DENIS, delegat generalny SF w departamencie Loiret, również przewodniczący komitetu.

Od momentu powstania celem stowarzyszenia Souvenir Français było „dbanie o groby francuskich żołnierzy poległych na ziemi ojczystej lub za granicą, czuwanie nad zachowaniem francuskich pomników pamięci oraz pielęgnowanie pamięci o tych, którzy zapisali się szlachetnymi czynami za ojczyznę. Jednym z pierwszych zadań Souvenir Français było utworzenie cmentarzy wojennych. W czasach, gdy takie cmentarze nie istniały, ciała żołnierzy poległych w walce były albo chowane na miejscu, albo wrzucane do grobów masowych. Należy pamiętać, że żołnierze nosili indywidualne znaki identyfikacyjne dopiero od początku XX wieku, w następstwie pierwszej i drugiej konwencji haskiej, z 1899 i 1907 roku, podczas wojny z 1870 roku większość żołnierzy znalezionych na polach bitew była nieznana, a jedynie ich mundur pozwalał ustalić, do jakiej armii należeli.

Sukces organizacji „Souvenir Français” był niemal natychmiastowy po jej powstaniu i niestety umocniła go Wielka Wojna z lat 1914–1918, w której na polu chwały poległo 1 400 000 żołnierzy francuskich i wojsk kolonialnych. Zostali oni pochowani na cmentarzach narodowych (około 700 000) lub przekazani rodzinom (prawie 400 000). Jednak około 300 000 zabitych podczas walk, uznano za zaginionych, pozostali na polach bitew, lub miejscach nieznanach. Liczba rannych, inwalidów, osób po amputacjach, niewidomych, ofiar gazów bojowych, oraz okaleczonych przez wojnę była znacznie większa wynosiła około dwóch milionów. Straty wśród ludności cywilnej były również znaczące: co najmniej 300 000 osób. We Francji i we francuskich koloniach do walki zmobilizowano osiem milionów mężczyzn. Pomniki poległych, które powstały zwłaszcza po wojnie z 1870 roku, zaczęły lawinowo powstawać dzięki wsparciu organizacji Souvenir Français. W latach 1920–1925 wzniesiono 35 000 pomników poległych. Ponad 95% gmin we Francji posiada pomnik upamiętniający poległych, w tym również na terytoriach zamorskich. Pomniki ku czci żołnierzy wojsk kolonialnych poległych podczas Wielkiej Wojny wzniesiono również w Reims i Bamako (Mali).

Obecnie organizacja „Souvenir Français” realizuje trzy główne zadania:

1. **Ochronę miejsc pamięci związanych z działaniami wojennymi** (groby poległych za Francję, pomniki, stele i tablice pamiątkowe)
2. **Uczestniczenie w organizowanych uroczystościach upamiętniających w ramach krajowych dni pamięci** (8 maja, 18 czerwca, 14 lipca, 11 listopada) oraz uroczystościach lokalnych (wyzwolenie miast, walki ruchu oporu, łapanki...),
3. **Przekazywanie wiedzy o historii walk młodym pokoleniom** (wycieczki pamięci, wystawy, publikacje, konkursy szkolne...)

Stowarzyszenie „Le Souvenir Français” liczy 80 000 członków. Jest to organizacja apolityczna i świecka. Każdy może do niej przystąpić (składka wynosi od 5 euro dla młodzieży i 10 euro dla dorosłych). Jego zasięg terytorialny jest szczególnie rozległy, na czele każdej delegatury departamentalnej stoi delegat generalny, pełniący rolę łącznika między komitetami a centralą. Na terenie kraju działa 1550 komitetów, istnieją również komitety za granicą. W następnym krótkim artykule nr 5 przyjrzymy się przykładowym działaniom jednego z 1550 komitetów, a mianowicie komitetu z Noisy-le-Roi i Bailly (78).